

II.

Stát.

A. Pojem státu.

O s o b a m i mezinárodního práva jsou státy. „Osoba“ v právním smyslu jest bytost neb souhrn bytostí způsobilých k právům a právním činům. Stát ve svých mezinárodních stycích tvoří právní jednotku a jsa souhrnem bytostí má stejnou schopnost jako soukromé osoby ve svých právních stycích: práva, jež může uplatňovati a závazky jež musí plniti.

V literatuře mezinárodního práva nacházíme celou řadu definic státu. Grotius, zakladatel mezinárodního práva, definuje státy jako „dokonalé společnosti svobodných lidí sdruživších se za účelem společného prospěchu a aby se těšili ochraně zákonů“.*)

Grotius má zde na zřeteli zejména ochranu práv člověka proti přehmatům jiných lidí. Podobnou myšlenku nacházíme v deklaraci práv člověka a občana za Francouzské revoluce: „Cílem každé politické jednotky jest zachovávání přirozených a nezadatelných práv člověka.“ V a t t e l dívá se již na stát jako na kolektivní bytost, morální osobu, ale nečiní ještě rozdíl mezi národem a státem: „Národy čili státy jsou politická tělesa, společnosti lidí, sdruživších se, aby si zjednali prospěch a výhody spojenými silami. Taková společnost má své záležitosti a zájmy; uvažuje a rozhoduje společně; tím stává se morální osobou, která má vlastní názory a vůli a jest způsobilá k právům a právním závazkům.“**)

---

*) Grotius: *De iure belli ac pacis*, překl. Pradier-Fodéré, I., čl. 14.

***) Vattel: *Le droit des gens ou principes de la loi naturelle appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains*; vydání Pradier-Fodéré, 1863, úvod čl. 1. a násl.

Tato definice jest již pokrokem, nečiní však náležitého rozdílu mezi státem a jakýmkoliv jiným sdružením nebo společností.

V moderní literatuře jest již veškerá nejistota odstraněna a třebaže téměř každý spisovatel, publicista, právník přináší vlastní definici státu, všechny shodují se v požadavcích, které věda klade, aby nějaké sdružení lidí mohlo vytvořiti stát.

Shrneme-li tyto definice, dojdeme k pojmu státu, jímž bude dostatečně četná společnost lidí trvale usazená na ohraničeném území, podřízená veřejné autoritě pravidelně organisované, svrchované, poskytující dostatečné záruky stability a schopná přejmouti odpovědnost za vlastní činy ve styku s ostatními státy.

Podle této definice jest třeba ke vzniku a trvání státu, aby byly splněny čtyři základní náležitosti:

1. Jest třeba společnosti lidí,
2. která musí obývati území přesně ohraničené,
3. musí býti podřízena vládě
4. a musí býti neodvislá a svrchovaná.

Tyto podmínky jsou základní. Tam, kde nejsou splněny všechny současně a úplně, nevznikne stát, nýbrž jen obyčejné sdružení lidí s cílem a úmysly více méně určitými. Přihlédněme blíže k jednotlivým bodům:

1. Společnost lidí. Množství osob není veličinou, která by se dala přesně určit, není možno ani stanoviti nejnižší hranici. Někteří autoři se domnívají, že minimem mohla by býti rodina, avšak i ta může se skládati ze dvou nebo dvaceti osob. Na nízkém stupni civilisace, v době, kdy země je řídce osídlena, stát skládá se z omezeného počtu lidí. Tento

---

*) Klüber: Droit des gens moderne de l'Europe, Paris 1831, I., čl. 20, str. 31; F. de Martens: Traité de Droit international, I., čl. 54; R. Piédelièvre: Précis I., čl. 73, Pradier-Fodéré: Traité de droit international public européen et américain, 1885, úvod čl. 89; Fiore: Nouveau droit international public, přel. Antoine 1886, I., kap. 3; Carnazza-Amari: Traité de Droit international public, přel. Montanari-Revest, 1880, kap. 1, čl. 1; H. Bonfils: Manuel, čl. 160; R. Foignet: Manuel, str. 47; Fiore: Trattato di Diritto Internazionale publico; Torino 1887, 3 sv., I., čl. 288, str. 191. Heffter: Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart, Berlin 1882; čl. 15, str. 41; Bluntschli: Das moderne Völkerrecht der civilisirten Staaten als Rechtsbuch dargestellt; Nördlingen 1878, úvod, str. 2.

počet stoupá s pokroky civilisace. Pro právní postavení státu počet obyvatelstva nemá významu. Malé státečky, knížectví monacké a republika San Marino, rovnají se v tomto ohledu nejlidnatějším státům světa.

2. Přesně ohraničené území. Kočovní národové nemohou vytvořiti dočasným utábořením se stát. Nemajíce pevných sídel ani vlastního území, mohou vytvořiti stát teprve tehdy, když usadí se trvale na určitém území jako na př. Maďaři v Uhrách, Turci na Balkánském poloostrově nebo Židé v Palestině. Nepadá zde na váhu, je-li kočovný kmen v době kočování spravován podle právních zásad a má-li řádně organisovanou vládu, neboť jak již řečeno všechny základní náležitosti musí býti splněny současně. Neznamená to ovšem, že by se na kočovné kmeny nevztahovalo mezinárodní právo. Stát, na jehož území se dočasně usadí, musí s nimi počítati, a jsou-li politicky organisovány, může s nimi za určitých okolností uzavírati i smlouvy. Beach Lawrence*) uvádí četné smlouvy uzavřené mezi vládou Spojených států a některými indiánskými kmeny Severní Ameriky.

3. Zmíněná společnost musí býti podřízena vládě. Pokud řádná vláda není organisována, není státu. Je-li vláda svržena a není-li nahrazena novou vládou, která udržuje pořádek uvnitř státu, řídí stát a zabezpečuje respektování státních hranic, stát přestává — v theorii právní — existovati, neboť anarchie jest negací státu. V praxi bude ovšem pravidelně míti tato situace jen velmi krátké trvání, neboť nová vláda po případě despotická a brutální se brzy ustaví a vynutí si poslušnost obyvatelstva (viz také str. 14.).

4. Společnost tvořící stát musí býti neodvislá a svrchovaná. Jest neodvislá, nemá-li nad sebou žádné vyšší autority od níž by závisela, svrchovaná, je-li nadána mocí svobodně rozhodovati o všech svých zájmech.

Svrchovanost jest jednak vnitřní t. j. právo organisovati se a spravovati se svobodně uvnitř hranic, jednak vnější t. j. právo vstupovati do styků s cizími státy.**)

*) Beach Lawrence: Commentaires sur les éléments du droit international et sur l'histoire du droit des gens de H. Wheaton, I., str. 265.

***) R. Foignet: Manuel, str. 48.

Stát nadaný vnitřní svrchovaností stanoví meze osobní svobody, ustanovuje si vládní formu, usnází zákony jimiž upravuje vzájemné styky svých občanů a poměr jich ke státní moci, stanoví úřady, které budou rozsuzovati spory občanů aplikující vydané zákony, upravuje donucovací prostředky, aby zákony byly respektovány, čili má imperium a iurisdictio.

Výrazem vnější svrchovanosti státu jest právo uzavíratí svobodně a vlastním jménem smlouvy s cizími státy, zřizovati diplomatická zastoupení v cizině, vykonávati ochranu státních občanů usazených v cizině a právo vésti válku. Stát při řešení otázek, jež se jej týkají neuznává žádné nadřazené autority.

Vnitřní svrchovanost jest základem, nosnou plochou vnější svrchovanosti. Druhá bez první není možná. Jedna jest *conditio sine qua non* — nezbytnou podmínkou — druhé. Vnější svrchovanost předpokládá existenci vnitřní. Právně nezávisí vnější suverenita ani od morální ani od materiální síly státu. V mezinárodním právu všechny samostatné státy mají stejná práva, stejné vlastnosti, třeba jejich politický vliv byl nestejný. Právně malé království Dánské jest rovno kterékoliv velmoci.*)

Aby stát byl považován za osobu mezinárodního práva, jest třeba, aby byl nadán vnější svrchovaností. Proto státy, které utvoří federální stát jako na př. švýcarské kantony nebo se spojí v reální unii jako na př. kdysi Rakousko a Uhry, nejsou osobami mezinárodního práva. Zachovají si sice vnitřní suverenitu, avšak ztrácejí svrchovanost vnější ve prospěch nového státního celku.

Naproti tomu státy polosvrchované jsou osobami mezinárodního práva, ovšem osobami neplnoprávnými. Mají sice právo vnější svrchovanosti, nepřisluší jim však výkon tohoto práva. Můžeme je tedy přirovnati k nedospělci v právu civilním, který jest rovněž neschopen k výkonu práv.

Rovněž kolonie, třeba autonomní jako na př. anglická *dominia*, nejsou státy nýbrž jen součástmi státu. Jejich vnitřní svrchovanost přísluší jim na základě koncese mateřské země a vlastností vnější suverenity jim chybí. Proto jest zcela výjimečné, byly-li zastoupeny na Mírové konferenci v Paříži v r. 1919 a jsou-li původními členy Svazu národů. Pro toto

---

*) H. Bonfils: Manuel, čl. 164.

zastoupení mluví jen důvody politické, nikoliv důvody právní.

Z toho, co bylo právě řečeno vyplývá, že nemohou býti považovány za státy:

1. Společnosti utvořené vládou a vyvíjející činnost pod její kontrolou. To byl případ Hansy, ligy utvořené roku 1241 Hamburkem a Lübeckem na ochranu jejich námořního obchodu proti pirátům Baltického moře. Přes to, že v době svého největšího rozkvětu soustředila Hansa na 80 německých, holandských, španělských, francouzských, portugalských a italských měst, přes to, že její moc byla ohromná, že měla jisté vlastnosti svrchovanosti, vedla válku v zájmu a ve jménu svých členů, uzavírala smlouvy s cizími panovníky, usazovala se na základě smluv nebo výsad na jejich území, přece nemůže býti považována za skutečný stát. Stejný byl případ Indické společnosti, založené r. 1560 anglickými obchodníky. Měla monopol obchodu s Indií, ale nikdy, přes to, že vykonávala vládu v Indii, nemůže býti považována za stát.

2. Křesťanské církve, zejména církev římsko-katolická. Úloha, kterou hrála ve středověku v mezinárodních stycích, byla ohromná; rovněž její vliv na vývoj civilních a trestních zákonů, její ustavičné zasahování do záležitostí evropských států. Přes to církev jako taková nebyla nikdy státem, což viděti jest jasně z toho, že za trvání papežského státu byla jasně rozlišována světská a církevní moc papežova. Přes to papež i dnes má jisté atributy mezinárodně-právní, uznávané všemi civilisovanými státy, které, téměř všechny, mají své diplomatické zastoupení u Vatikánu.*)

3. Politické strany, i když svrhly vládu a zmocnily se vládní moci, nemohou býti považovány za stát, neboť zpravidla neposkytují dostatečné záruky stability. Pouze v tom případě, že politická strana, bojující za uskutečnění svého ideálu, vytvoří organismus vládní, který jest skutečně respektován a vojenskou organizací, která poskytuje záruky trvalosti a pořádku, dává-li dále na jevo svým politickým jednáním, že chce vystupovati jménem svrchovaného státu, může jí býti tato vlastnost přiznána. Jest to

---

*) R. Piédelièvre: Précis, I., čl. 74.

však komplikovaná otázka nejen právní, ale i politická, která bude podrobně probrána v kapitole o uznání.

4. Společnosti s nedovoleným cílem. Jak jsme již viděli na jiném místě, nebylo by možno považovati za stát sdružení zločinců nebo pirátů i kdyby vyhovovala všem podmínkám samostatného státu, pokud by cílem jejich bylo provádění loupeží. Mezinárodní právo na takové útvary by se nevztahovalo.

Ve starší literatuře právní nacházíme dosti často záměnu výrazů stát a národ. Podle toho, jak vymezili jsme pojem státu, nesmí býti oba pojmy stotožňovány. Národ jest souhrn osob stejného původu, které mají stejné mravy, tradice a touhy.*)

Pojí-li rasa navzájem lidi poutem přirozeným, jest národ výsledkem historického vývoje. Dlouhé společenství zájmů, citů a vlastností, trvající staletí, připojuje ke stejnému původu zvláštní individualitu, charakterisující národ. Zpravidla všichni členové národa mluví stejným jazykem a obývají společné území. Není na závadu, jsou-li určité rozdíly jazyka, mravů nebo smýšlení mezi příslušníky téhož národa, obývajícími různé krajiny. Proto přes rozdíly mezi Čechy a Slováky jest jednotný československý národ, jest jedna svobodná vlast, za jejíž svobodu bojovali a prolévají po tisících krev Češi i Slováci bok po boku, a jejíhož volání uposlechnou všichni synové československého národa.

Vidíme tedy, že národ znamená pouto více morální nebo historicko-morální, kdežto stát pouto politické. O rase mluvíme se zřetelem k společnému původu, o národu se zřetelem k společnému původu, mravům a historii, o státu se zřetelem k společné vládě a zákonům čili politické jednotě. Národ jest pojmem etnografickým, stát však jest pojem právní.

Ani rasy ani národy nejsou samy o sobě dokonalými útvary, které mohly by býti považovány za subjekty práv. Jest velmi častým případ, že území státu odpovídá území, na němž usazen jest národ. Naopak jest možný národ, který nemá svého státu. To byl osud náš, Poláků a dosud Lužických Srbů. Může konečně existovati stát, jak víme z nedávné historie, bez národa jemu odpovídajícího. Existoval rakousko-uherský stát, existovalo rakousko-uherské obyvatel-

---

*) R. Foignet: Manuel, str. 49.

stvo, nebylo však rakousko-uherského národa. Vždy však bude to jen stát jako politická a právní jednotka a nikoliv národ jako etnografická skupina, který bude schopen prostřednictvím svých orgánů vykonávat práva a přijímat závazky.*)

Vedle států, které jsou normálními osobami mezinárodního práva, setkáváme se s institucemi, jež byly nadány mezinárodně-právní osobností z důvodů politických. Zmiňuji se o nich jen stručně. Jsou to: papežství, Svaz národů, Mezinárodní úřad práce, Evropská dunajská komise a Mezinárodní komise úžin, zřízená mírovou smlouvou s Tureckem, aby byl zajištěn volný průjezd Dardanelami a Bosporem.

Na rozdíl od států, jež jsou normálními osobami mezinárodního práva, nazýváme tyto útvary umělými osobami mezinárodního práva.

B. Rozdělení států.

Státy můžeme rozlišovati podle několika hledisek, tak zejména podle složení, podle svrchovanosti, podle vládní formy a podle politické moci. Poslední dvě dělítky jsou jen podřadného významu.

1. Podle složení rozlišujeme státy jednoduché a složené. Stát jednoduchý tvoří úplný, nedílný celek a náleží mu plný výkon vnější i vnitřní svrchovanosti. Nezáleží na tom, sestává-li z několika území, neboť tato tvoří jedinou právní jednotku. Jest pravidelným a nejčastějším typem státu. Jednoduchými státy jsou na př. Československo, Francie, Itálie atd.

Státy složené jsou tvořeny více méně úzkým a více méně trvalým spojením dvou nebo několika států. Rozeznáváme zde unii personální, unii reální, unii inkorporovanou, konfederaci států a federovaný stát.

a) Personální unie jest spojení dvou států pod autoritou téhož panovníka na určitý čas, na dobu jeho vlády nebo do vymření dynastie, při čemž oba státy zachovávají svoji odlišnou právní osobnost jak uvnitř tak vně.**)

Personální unie neničí ani neodvislost ani právní osobnost zúčastněných států. Každý zachovává svoji

*) G. Rolin-Jaequemyns: Les principes philosophiques du droit international. (R. D. J. XVIII., 1886.)

***) R. Foignet: Manuel, str. 51.

administrativní organizaci, své zákony, svoji vnitřní suverenitu, každý má vlastní diplomatické zastoupení, má schopnost svobodně uzavíratí mezinárodní smlouvy a právo vypovídatí válku. Unie spočívá v pouhém faktu, že dvě země, které nejsou vázány žádným právním poutem, mají společného panovníka. Proto bylo by možno v theorii logicky odvoditi, že by si oba státy navzájem vypověděly válku bez právní újmy pro jejich panovníka.*)

Ovšem v praxi bude mítí společná osoba panovníka na politiku obou států takový vliv, že nedojde k těmto důsledkům. Personální unie jest dočasná, zaniká smrtí panovníka, vymřením dynastie nebo odporuje-li nastoupení nového panovníka domácím nástupnickým řádům jednoho ze států.

Personální unie byly zjevem v historii dosti častým, dnes náleží již minulosti a v moderním právu jsou anachronismem. Poslední personální uní bylo spojení Belgie a svobodného státu Konga. Anexí Belgií zanikla i tato unie a dnes Kongo není již státem, nýbrž belgickou kolonií. Jest pochybno, že by v budoucnosti došlo ještě k podobnému spojení, jehož feudální charakter neodpovídá moderním zásadám práva sebeurčení národů.

b) Reální unie vzniká trvalým spojením dvou států pod společnou autoritou téhož panovníka, při čemž každý z nich zachovává svoji vnitřní svrchovanost, avšak ztrácí svoji svrchovanost vnější na prospěch nového útvaru.

Každý stát zachovává svoji ústavu a vládu, své zákony a odlišné politické instituce jako při unii personální. Avšak na rozdíl od této ztrácí svou mezinárodní osobnost, jeho vnější suverenita jest pohlcena svrchovaností nové politické jednotky. Má to za následek, že dojde k utvoření některých společných orgánů, tak zejména bude společné ministerstvo zahraničních záležitostí, a společné otázky, týkající se zahraniční politiky a obrany státu bude nutno projednávatí ve smíšeném sboru. V Rakousku-Uhersku, které bylo reální uníí, takovým sborem byly delegace.

---

*) Všichni autoři nejsou stejného mínění, tak zejména Heffter: Völkerrecht, str. 48; De Martens: Traité I., str. 322. Naproti tomu připouštějí tuto možnost na př.: Piédelièvre: Précis, I., čl. 90, str. 75; Moye: Le droit des gens moderne, str. 143; Oppenheim: International Law; London 1920, I., čl. 86.

K reální unii dojde nejčastěji mezi státy stejného významu a síly za účelem vzájemného poskytování si opory a ochrany. Jsouc útvarem stálým, bude stabilnější než unie personální, přece však nebude možno zabrániti separatistickým tendencím jejich členů, jichž zájmy se nikdy plně nekryjí, neboť, kdyby tomu tak bylo, došlo by zajisté k úplnému sloučení.

c) **U n i e i n k o r p o r o v a n á** jest spojení dvou nebo více států, při němž vnitřní i vnější právní osobnost jejich jest pohlcena osobností unie.*)

Inkorporovaná unie jest těsnějším poutem než unie reální. Zúčastněné státy jsou jí pohlceny na prospěch celku a zachovávají jen omezenou individualitu ve své administrativě a v civilním zákonodárství.

Příkladem inkorporované unie jest Velká Británie, sestávající ze tří království: Anglie, Skotska a Irska.

d) **K o n f e d e r a c e s t á t ů** jest politické spojení několika států na obranu společných zájmů, založené na respektování vnitřní a vnější svrchovanosti všech zúčastněných.

Každý stát zachovává svoji vnitřní i vnější svrchovanost, může míti vlastní diplomatické zastoupení v cizině a uzavíratí smlouvy. Každý stát odděleně podržuje svá práva i závazky k cizím státům. Konfederace států nemá vlády nadřizené jednotlivým státům. Společné záležitosti projednávají se na sněmu nebo kongresu, jehož usnesení nejsou přímo závazná v jednotlivých státech, nýbrž musí býti provedena místními vládami na základě jich vlastní autority. Tento kongres není zákonodárným shromážděním, nýbrž diplomatickou konferencí, jejíž usnesení musí se státi jednohlasně jako při každém diplomatickém kongresu.

Konfederace států jsou spojením více politickým než právním. Svoboda jednotlivých členů jest příčinou, proč tyto útvary jsou poměrně málo stabilní a krátkého trvání. Příkladem konfederace států byl Německý spolek zřízený na kongresu vídeňském r. 1815 a zrušený mírem pražským roku 1866, po válce mezi členy spolku, jež skončila bitvou u Hradce Králové.

e) **F e d e r á l n í (s p o l k o v ý) s t á t** jest spojení několika států, které zachovávají velkou část své

---

*) Foignet: Manuel, str. 54.

vnitřní suverenity, avšak vzdávají se své suverenity vnější na prospěch celku.

Federální stát má vrchní federální vládu, která jedině má právo zastupovati na mezinárodním fóru státy sdružené ve federaci. Uvnitř zachovává každý stát svrchovanost více méně omezenou výkonem federálního paktu. Federální vláda jest nadřizena vládám jednotlivých států, upravuje otázky, které spadají podle ustanovení paktu do její kompetence, rozhodnutí její nevyžadují prostřednictví jednotlivých vlád a jsou přímo závazná na území jednotlivých států. V tomto směru jest tedy i vnitřní suverenity členů federace omezena. Společné orgány — sněmovny — nejsou považovány za diplomatické konference a usnášejí se většinou hlasů.

Federální systém v ohledu vnitřním znamená maximum decentralisace, která jest na prospěch zájmům a potřebám jednotlivých států. Se zřetelem k zahraniční politice jest federální stát jednotným celkem. Klasickým typem federálního státu jsou Spojené Státy severoamerické, v Evropě jest jím na př. Švýcarsko.

Každá konfederace států má tendenci přetvořiti se ve federální stát, federální stát bude míti často snahu vytvořiti unifikací vnitřního zákonodárství a administrativy stát jednotný, jednoduchý. Proto jest tak nebezpečná myšlenka podunajské konfederace, s kterou přicházejí ti, kdo litují rozbití Rakousko-Uherska, neboť od konfederace byl by jen krok k vytvoření federálního státu, který by byl jen obnovou staré skutečnosti.

Rozdíly mezi složenými státy vysvitnou dosti jasně, porovnáme-li státní vlajky v různých probraných případech. V personální unii má každý stát svoji vlajku, v unii reální jest státní prapor komposicí, shrnující vlajky obou států, v konfederaci států má každý stát svoji vlajku, federální stát má jediný státní prapor.

Nutno si dále uvědomiti důležité rozdíly mezi aliancí a konfederací a mezi unií a konfederací.

Cílem aliance či spolku, spojení, jest obrana proti útokům jiných států, cíl konfederace jest širší: Spolek smlouvá se s ohledem na určitou situaci a na omezenou dobu, naproti tomu konfederace odpovídá trvalým potřebám a uzavírá se na-

vždy. Spolek nemá za následek utvoření nového orgánu, jenž by zabezpečoval uskutečnění smlouvy. kdežto v konfederaci existuje stálý orgán, sněm či kongres.

Unie jest možna jen mezi dvěma státy, konfederace jest spojení dvou nebo více států. K unii může dojíti jen mezi dvěma monarchiemi, v konfederaci mohou býti zastoupeny monarchie i republiky. V unii dvou států budou vždy separatistické tendence, naproti tomu konfederace směřuje k vytvoření federativního státu.*)

2. Podle svrchovanosti dělíme státy na svrchované či suverenní a polosvrchované či polosuverenní. Státy svrchované jsou pravidlem, státy polosvrchované výjimkou. Jsou to státy, které mají zpravidla svrchovanost vnitřní více méně neomezenou avšak výkon svrchovanosti vnější jest podroben kontrole cizího státu.

Tato závislost není vždy stejná, neboť podrobnosti určuje smlouva, jíž byl podmíněn vznik polosvrchovaného státu. Na rozdíl od člena federativního státu, kterému nepřísluší ani právo ani výkon vnější svrchovanosti a jenž přestal tedy býti právní osobou mezinárodního práva, přísluší státu polosuverennímu právo svrchovanosti, avšak jest zbaven zcela nebo z větší části jeho výkonu. Podle stupně této neschopnosti vykonávati právo, mohli bychom jej přirovnati k nedospělci nebo nezletilci práva civilního.**)

Polosvrchovaný stát jest výtvořem mezinárodního práva, jímž možno se často vyhnouti válce nebo anexi území cizím státem. Jest přechodným stadiem mezi úplnou závislostí a samostatností a jest předurčen ke změně, jakmile změní se okolnosti, které byly podmínkou jeho stvoření. Buď se polosvrchovaný stát, jakmile dosáhne určitého stupně vývoje, zbaví poručnickování cizího státu a dobude samostatnosti, nebo naopak postupně zmizí zbytek jeho autonomie a stát-protektor anexí učiní z něho součást svého území.***)

Rozeznáváme dva druhy polosvrchovaných států: 1. vasalské státy a 2. protektoráty.

---

*) R. Foignet: Manuel, str. 54 pozn. a 55 pozn.

***) R. Foignet: Manuel, str. 64 a násl.

****) R. Piédelièvre: Précis, čl. 101 a násl.

Vasalské státy mají jen omezenou svrchovanost odvozenou ze svrchovanosti jiného státu k němuž jsou v poměru podřízenosti.*)

V Evropě byly vasalskými státy bývalé provincie turecké, které odtrhly se od státu tureckého a dosáhly jisté autonomie, jež byla přechodným stadiem před dosažením úplné svrchovanosti. K opačnému postupu došlo v Japonsku, kde Daimiové t. j. vasalská knížata a vasalské státy byly roku 1871 zrušeny a státní moc soustředěna v rukou císaře japonského.**)

Vasalské státy náležejí minulosti, dnešní diplomatická praxe jich nezná.

Protektorát jest spojení dvou států, z nichž jeden, slabší, vzdává se ve prospěch silnějšího větší či menší části svých základních práv, vnější i vnitřní suverenity.

Pouto, vízící oba státy může býti tak silné, že protektorát nebude se mnoho lišiti od skutečného přivtělení území, nebo naopak tak slabé, že stát stojící pod protektorátem bude téměř neodvislý. Velmi řídký bude případ, aby protektorát odpovídal skutečnému významu slova t. j. aby byl ochranou, kterou silnější stát poskytuje slabšímu proti vnějšímu nebezpečí nebo vnitřním nepokojům. Zpravidla ochrana poskytovaná proti vnějšímu nebezpečí bude jen záminkou, aby jiný stát nezmocnil se chráněného území, nebo východiskem v situaci, kdy pro odpor obyvatelstva nebylo by možno anektovati území. Obyvatelstvo přijme jej ochotněji, neboť zachovává jeho zákony, zvyky a národní administrativu. Četné jiné výhody — protektorát nevyžaduje velkých nákladů finančních, neboť ponechává domorodé úředníky, které obyvatelstvo ochotněji uposlechne než cizince nezna- jící často jazyk, zvyky a povahu obyvatelstva — jsou příčinou, proč dosud protektorát jest často užívaným prostředkem mezinárodní politiky zejména v krajích mimoevropských. V Evropě jsou protektoráty zjevem řídkým a malého politického významu. Jako příklad možno uvésti protektorát Italie nad malou republikou San-Marino, společný protektorát Francie a španělského biskupa urgelského nad Andorrou, malou zemičkou ve východních Pyrenejích. Podobné

*) Bluntschli: Völkerrecht, čl. 76, str. 94. Bonfils: Manuel, čl. 102. Piédelièvre: Précis, čl. 111.

***) Bluntschli: tamtéž, čl. 77; F. de Martens: Traité, I., str. 332.

je i právní postavení knížectví monackého, které tvoří enklávu v území francouzském.

3. Podle vládní formy dělí se státy na dvě hlavní skupiny: monarchie a republiky.

Monarchie jest vládní systém v němž nejvyšší moc spočívá v rukou jediné osoby, císaře, krále nebo knížete.

Monarchie může býti buď absolutistická nebo konstituční čili ústavní. V monarchii absolutické náleží vláda bez omezení a bez výhrad panovníkovi. V monarchii konstituční jest moc panovníkova omezena ústavou, tradicí a zmírněna existencí politických institucí na př. parlamentu, který má účast na vládě.

Republika jest vládní systém v němž moc spočívá v lidu, jenž ji vykonává buď přímo nebo nepřímo svými zmocněnci.*)

Je-li přístup k nejvyšším úřadům a hodnostem v republice vyhrazen třídě šlechticů nebo privilegovaných mluvíme o republice aristokratické. Aristokratické byly slavné městské republiky středozemního moře na př. Janov a Benátky. Jestliže všechny úřady a funkce jsou přístupny všem občanům bez rozdílu, jest republika demokratickou. Na př. Československo, Francie, všechny státy severní, střední a jižní Ameriky atd.

V současné Evropě bylo Rusko až do r. 1917 jediným státem v němž udržela se absolutistická monarchie.

V ostatních evropských státech jest vládní formou buď konstituční monarchie nebo republika.

4. Podle politické a hospodářské moci a materiální síly dělíme státy na velmoci a státy druhého řádu. Jest to rozdělení politické, neboť mezinárodní politika musí počítati se skutečnou silou států a připouštěti rozdíly mezi nimi. Právního významu toto rozdělení nemá, neboť stupeň moci nemá vlivu na právní postavení států a na právní stránku jejich styků s jinými státy. Právně jsou si všechny svobodné a neodvislé státy rovny, politicky jsou mezi nimi značné rozdíly.

Rozlišování velmocí a států druhého řádu mělo svého času velikou důležitost. Roku 1815 uzavřelo

---

*) R. Foignet: Manuel, str. 80.

Rusko, Prusko a Rakousko Svatou Allianci, a přiznaly jí právo upravovati všechny evropské záležitosti, třeba se týkaly vnitřní politiky evropských vlád. Později rozšířena Svatá Alliance přistoupením Francie a Anglie v pentarchii velmocí, která po uznání Italie za šestou velmoc změnila se v exarchii. Rovněž Spojené Státy severoamerické od r. 1898 a Japonsko od r. 1905 jsou uznány za velmoci.

Prakticky uplatnil se rozdíl mezi velmocemi a státy druhého řádu na mírové konferenci v Paříži roku 1919. Spojenecké velmoci — Francie, Anglie, Italie, Spojené Státy a Japonsko — tvořily skupinu států se zájmy všeobecnými a v této vlastnosti účastnily se všech schůzí a byly zastoupeny ve všech komisích. Naproti tomu 19 ostatních válčících států tvořilo skupinu států se zájmy zvláštními a mělo přístup pouze do schůzí, v nichž byly projednávány otázky jich se týkající.*)

C. Vznik, život a zánik státu.

Stát se rodí, žije a umírá jako lidé, kteří jsou součástí jeho. Otázka, jak státy vznikají, spadá spíše do oboru historie a veřejného práva než do práva mezinárodního. Způsob, kterým stát může vzniknouti, mění se v různých obdobích lidské historie.

Ve starověku bude stát nejčastěji výtvozem energie a nadání jednoho nebo několika mužů, jimž se podařilo vnutiti určitému okruhu obyvatelstva svoji vůli a sjednotiti jej pod svojí vládou. Ve středověku vznikají státy výbojem, smlouvami, rozdělením území mezi dědice panovníka, jenž je v té době považován za jediného vlastníka národního území, nebo naopak spojením několika států věnem nebo dědictvím pod vládou jednoho panovníka.**)

V moderní době vznikne nový stát buď následkem změn ve složení existujícího již státu, nebo na troskách tohoto státu nebo také nezávislým splněním všech podmínek, žádaných ke vzniku státu, aniž by tím byla nějak dotčena existence jiného státu.

První případ, totiž vznik nového státu na troskách státu již existujícího nebo ze součástí jeho, bude nej-

*) R. Foignet: Manuel, str. 81 a 82.

***) Bonfils: Manuel, čl. 195 a násl. Piédelièvre: Précis, I., čl. 116 a násl.

častějším případem dnešní doby. Můžeme zde rozeznávat několik případů:

1. Některá část státu nebo kolonie se vzbouří a založí samostatný stát. Mluvíme zde o *separaci* nebo *secesi*. Tak vznikla Československá republika, která revolucí 28. října 1918 dobyla samostatnosti, jsouc před tím součástí císařství Rakousko-uherského. Stejně vznikly i Spojené státy severoamerické roku 1776, které do té doby byly anglickou kolonií, celá řada států Jižní Ameriky na př.: Mexiko, Brazílie, Peru atd., jež byly koloniemi španělskými atd.

2. Polosvrchovaný stát dobude samostatnosti: na př. Srbsko, Rumunsko, Bulharsko, které byly vasalskými knížectvími Turecka.

3. Několik jednoduchých států se spojí a utvoří jediný nový stát. Zde může dojíti buď k úplnému *sloučení*, takže nový stát jest opět státem jednoduchým (na př. Itálie), nebo toto spojení bude reální unií (na př. Rakousko-Uhersko) nebo konečně bude spolkovým či federálním státem (na př. Německo).

4. Dva státy tvořící dosud reální unii se *odloučí*. Vzniknou zde pak na místo dosavadního jediného státu složeného dva státy jednoduché. Na př. roku 1905 došlo ke zrušení reální unie mezi Švédskem a Norskem. Případ tento bude vlastně návratem ke staré skutečnosti, která zde byla před utvořením reální unie.

5. Stát může býti utvořen *mírovou smlouvou*. Příkladem státu takto vzniklého jest knížectví albánské, zřízené smlouvou londýnskou ze dne 30. května 1913, kterou skončila první válka balkánská. Stejně vznikla i republika Polská mírovou smlouvou versailleskou z 28. června 1919. Československo není státem vzniklým z mírových smluv, jak uvidíme na jiném místě.

Vznik státu nezávislým splněním všech podmínek; žádaných ke vzniku státu bude v současné době případem velmi řídkým. Předpokládá, že nějaká politická organizace usadí se na území dosud neobývaném nebo obývaném divokými kmeny, avšak nepodřízeném autoritě žádného jiného státu a založí stát. Tak vznikl zejména svobodný stát Kongo, založený Mezinárodní africkou společností, avšak anektovaný Belgií roku 1908.

Typickým příkladem jest založení černošské republiky Liberia na západním pobřeží africkém. R. 1816 utvořila se ve Washingtoně kolonizační společnost, která si vzala za úkol usídlení osvobozených černochů. Roku 1822 podařilo se jí získati dohodou s několika náčelníky afrických kmenů území při zátocě u mysu Mesurado na západním pobřeží Afriky, 350 km jihozápadně od Freetownu. Postupně bylo utvořeno několik společností, které roku 1839 se spojily a zřídily „republiku Liberia“, která však byla nadále řízena výborem americké kolonizační společnosti. Prvním guvernérem byl běloch Thomas Buchanan, po jehož smrti jmenován byl mulat Josef Jenkins Roberts, pocházející z Virginie. Roku 1847 vzdala se americká kolonizační společnost všech svých práv; 24. srpna téhož roku prohlásila Liberia neodvislost a o dva dny později přijala a vyhlásila ústavu. První president Roberts dlouho se marně snažil o uznání neodvislosti nového státu Spojenými státy severoamerickými. Jeho úsilí setkalo se však s úspěchem v Anglii, Francii a Belgii, s nimiž uzavřela Liberia roku 1848 obchodní smlouvy. Spojené státy severoamerické uznaly nový stát teprve 21. října 1862.*)

Vznik nebo změny států byly v literatuře mezinárodního práva různě odůvodňovány, a politikové i diplomati dovolávali se různých teorií, aby ospravedlnili své činy, zejména v případech, kde šlo o utvoření nových států mírovými smlouvami. Vznikly tak tři hlavní theorie, které však spadají spíše do oboru politiky než práva.

1. Theorie evropské rovnováhy, podle které vzájemný poměr sil evropských států má býti tak vyrovnán, aby žádný z nich nemohl ovládati ostatní a vnucovati jim násilím svoji vůli. Touto teorií byl odůvodněn na př. vznik knížectví albánského, neboť Itálie a Rakousko obávaly se, že by byla porušena rovnováha na Balkáně a ve Středozemním moři, kdyby Srbsko obdrželo přístup k Adriatickému moři. Touto teorií pojištěno jest trvání územního panství Turecka v Evropě, neboť žádná evropská mocnost by nesvolila, aby jiný stát se usadil v Cařihradě. Theorie evropské rovnováhy podmínila vznik trojspolku a trojdohody a spojila celý svět proti Německu a Rakousko-Uhersku ve světové válce.

---

*) Nys: Le droit international, I., str. 93 a násl.

2. Princip národnostní, podle něhož státy mají odpovídati národnostem, t. j. mají býti tvořeny společenstvím lidí, které sblíží společná rasa, jazyk a mravy. Tato theorie vyšla z myšlenek francouzské revoluce, formulovala ji po prvé Mme de Staël a vypracována byla v doktrinu italským profesorem práva Mancinim. Největší své zastance našla v Itálii a v jejím jménu byl veden boj za sjednocení Italie, za osvobození Řecka, Srbska, Bulharska, Rumunska atd.*)

3. Právo sebeurčení národů jest právo národů určovati svobodně svůj osud a rozhodovati se pro určitý politický režim, pod nímž a pro určitý stát, v němž chtějí žíti. Tento princip vychází ze zásad francouzské revoluce, byl však po prvé aplikován roku 1860, kdy Savojsko a Nizza byly připojeny k Francii na základě plebiscitu obyvatelstva. Nebyl však respektován Německem v případě anexe severního Šlesviku a Elsasska-Lotrinska. Za světové války president Wilson v různých poselstvích proklamoval zásadu sebeurčení národů nebo jak také někdy jest nazývána zásadu mezinárodního plebiscitu.**)

Mírové smlouvy na ní spočívají, a bylo podle ní rozhodnuto na př. o osudu Horního Slezska a Východního Pruska, severního Šlesviku, a bude rozhodnuto o sárském území po patnáctileté okupaci francouzské, plebiscitem obyvatelstva.

Jakmile stát vznikl, můžeme jeho život přirovnati k existenci živoucí bytosti. Tak jako člověk není vždy zdrav, ale prodělává různé nemoci, i stát prochází různými krisemi: bohatne, chudne, sílí nebo slábne a konečně umírá, zaniká. Historie lidstva ukazují, že i nejmocnější státy netrvaly věčně a zanikly zpravidla v době největšího vypětí své moci.

Otázka územního rozsahu státu spadá do oboru mezinárodního práva, neboť územní změny přinášejí s sebou důležité právní důsledky, vzrůst státu jednoho znamená zpravidla zmešení státu jiného, zesílení státu mění jeho politickou váhu a má vliv na vztahy jeho k ostatním státům. Stát může se rozšířiti dvojím způsobem:

---

*) Foignet: Manuel, str. 88 a násl., Bonfils: Manuel, čl. 20 a násl. a čl. 248 a násl. Piédelièvre: Précis, čl. 125 a násl. Moye: Le droit des gens moderne, str. 133 a násl., 48 a násl.

***) Foignet: Manuel, str. 92.

1. Zabráním území, které až dosud nenáleželo nikomu nebo přesněji, které nemělo vlády, na níž by se vztahovalo mezinárodní právo. Mluvíme zde o o k u p a c i. Poněvadž v Evropě odedávna není území bez pána, zúžil se průběhem doby pojem okupace na zabírání území mimoevropských, kolonií, které třebaže jsou osídleny obyvatelstvem více méně organizovaným, považují se za necivilisované a neschopné vstupovati do styků mezinárodně-právních s civilisovanými státy. Za předmět koloniální okupace bylo považováno území Afriky s výjimkou Habeše a mohamedánských států na pobřeží Středoziemního moře, Austrálie a Amerika. V Asii naproti tomu narazily kolonizační snahy na odpor starých civilizací a pevně organizovaných politických organismů.

V dnešní době, kdy téměř všechno území naší planety jest rozděleno, bude případ území bez pána zcela výjimečným. Snad několik neobydlených ostrovů bez praktického významu a rozsáhlé pevniny kolem jižního polu dosud geologicky neprozkoumané. Ukáže-li se, že obsahují ve svém lůně minerální ložiska, přitáhnou snad jednoho dne k sobě pozornost a poskytnou tak příklad okupace území bez pána.

2. Z m ě n o u s v r c h o v a n o s t i. V tomto případě stát jeden nabývá části nebo celého území státu druhého. V prvním případě mluvíme o a n e x i, v druhém o i n k o r p o r a c i nebo a b s o r b c i či pohlcení.

Anexí přechází svrchovanost nad územím anektovaným ze státu, jemuž dosud náležela na stát anektující. Území státu anektujícího vzroste, aniž by tím byla zasažena totožnost nebo existence státu, na jehož úkor ke zvětšení území došlo.

Tak bylo tomu při anexi Bosny a Hercegoviny Rakouskem roku 1908, Alsaska a Lotrinska Německem roku 1871, Nizzy a Savojska Francií roku 1860.

Naproti tomu při i n k o r p o r a c i cizího státu, stát inkorporovaný zaniká na prospěch druhého státu, jehož území se zvětšuje. Tak inkorporován byl papežský stát Itálií, nebo samostatný stát Kongo roku 1908 Belgií.

Podřadnou roli hrají územní změny, k nimž dochází koupí, výměnou nebo pronájmem území. Dojde v takovém případě rovněž ke změně svrchovanosti a právní důsledky budou stejné jako při anexi. Mezinárodně-právně jest lhostejno, došlo-li k postoupení

území dobrovolně nebo je-li výsledek války, a jsou-li modalities jeho upraveny smlouvou mírovou nebo smlouvou kupní, nájemní a pod.

Události, které mají za následek vznik nebo rozšíření státu jednoho, mohou být příčinou zániku státu jiného. Stát jako právnická osoba zanikne, jakmile zmizí jedna ze čtyř základních podmínek jeho existence (viz str. 18.). Příčinami zániku státu mohou být:

1. **V y m ě n í** nebo vystěhování všeho obyvatelstva, nebo zánik státního území, na př. sopečným výbuchem, pohlcením mořem atd. Případy tyto budou jen zcela výjimečné.

2. **I n k o r p o r a c e** státem jiným. Tak zaniká roku 1772 a 1793 Polsko rozdělením mezi Rakousko, Prusko a Rusko.

3. **S l o u č e n í** několika států ve stát jediný. Tak zaniklo na př. království neapolské a jiné italské státy sloučením v jediné království Italské. Italská vláda naproti tomu hájí theorii, že království italské vzniklo pohlcením, absorbcí různých států italského poloostrova královstvím piemontským a nikoliv jejich sloučením.

4. **R o z p a d n u t í** státu na několik samostatných států. Tato separace či secesse může být dobrovolná nebo může být následkem revoluce na př. Rakousko-Uhersko.

D. Právní důsledky vzniku, rozšíření a zániku státu.

Zdálo by se, že se zánikem státu zanikají i všechna jeho práva a právní závazky. Není tomu tak. Theorie a praxe mezinárodního práva vycházejí ze zásady, že práva i závazky zaniklé suverenity jsou spojeny svojí povahou a určením s obyvatelstvem a územím, která trvají ve své podstatě dále přes zánik politického systému k němuž náležela. Jinými slovy vychází se ze zásady, že nový stát vzniklý z trosek starého, nastupuje v dědictví státu zaniklého.*)

Právní důsledky vzniku, rozšíření a zániku státu projeví se pokud jde o státní dluhy, smlouvy, statky, politické instituce, výkon rozsudků, stihání zločinů a deliktů a příslušnosti obyvatelstva.

*) Piédelièvre: Précis, čl. 194.

1. Státní dluhy. Můžeme zde rozlišovati čtyři různé případy. Vznikne-li stát spojením několika států, vstupuje nový stát v závazky států, jichž spojením vznikl. Tak, když došlo k sjednocení Italie, vznikl z dluhů jednotlivých států jediný dluh italského státu.

Je-li jeden stát inkorporován státem druhým, tedy rovněž dluh státu inkorporovaného přechází na stát, jenž inkorporaci provedl. Pohlíží se na něj jako na dědice práva veřejného, jenž jako každý dědic musí nésti nejen výhody, nýbrž i břemena dědictví.

Anektuje-li některý stát část území státu jiného nebo vznikne-li nový stát separací částí území, zůstává na území takto od státu odděleném, které nyní tvoří součást státu jiného nebo stát samostatný, lpěti nejen dluh, který byl sjednán ve výhradním zájmu onoho území, nýbrž i poměrná část všeobecného dluhu státního. Neboť tento dluh byl sjednán ve všeobecném zájmu státním, v zájmu všech jeho provincií, a věřitelům bylo poskytnuto jako záruka, bohatství celého státu a výnos daní, které toto bohatství může unést.*)

Rozpadne-li se stát na několik nových států, každý z těchto států musí převzítí spravedlivou část celkového státního dluhu a celý dluh, jenž byl sjednán ve výhradním zájmu oné části území, která nyní tvoří nový stát.

V praxi bude velmi často obtížné zjistiti co jest „spravedlivou částí“. Podle jednoho mínění má býti základem rozdělení státního dluhu území. Dluh má býti rozdělen podle poměru rozloh jednotlivých států. Toto řešení nevšímá si fakta, že bohatství státu není rozloženo stejnoměrně po jeho území, nýbrž závisí od přírodních podmínek, podnikavosti a přičinlivosti obyvatelstva. Proto při takovémto rozdělení dluhu byly by bohaté země ve výhodě proti zemím chudým.

Podle jiného mínění má sloužiti za základ rozdělení dluhu poměr počtu obyvatelstva. Toto řešení jest již spravedlivější předcházejícího, neboť dá se předpokládati, že bohaté krajiny budou osídleny hustěji, než krajiny chudé.

Poměrně nejspravedlivější jest třetí řešení, podle něhož dluh státní bude rozdělen podle poměru daní placených obyvatelstvem území o něž běží. Tento

---

*) R. Foignet: Manuel, str. 94 a násl. H. Bonfils: Manuel, čl. 214 a násl. R. Piédelièvre: Précis, čl. 134 a násl.

system nejlépe zabezpečuje práva věřitelů, neboť dá se předpokládati, že bohatství určité krajiny bude vyjádřeno obnosem daní vybraných v této krajině.

Bluntschli*) rozlišuje mezi založenými či hypothekárními dluhy státními a ostatními dluhy. Hypothekárními dluhy má býti zatížen stát na jehož území se nacházejí zatížené nemovitosti, ostatní dluhy mají býti rozděleny v poměru placených daní.

Velmi často otázka převzetí dluhů bude otázkou moci, neboť je-li stát dosti silný, může odepřítí převzetí. Tak na př. Německo ve smyslu smlouvy frankfurtské anektovalo Elsassko a Lotrinsko bez jakéhokoliv dluhu, rovněž Spojené Státy a Řecko odepřely převzítí jakoukoliv část dluhu států od nichž se odtrhly.

Mírová smlouva Versailleská ustanovuje, že Elsassko-Lotrinsko vrací se Francii prosto dluhů, neboť ani Německo je r. 1871 nepřevzalo.

Mírová smlouva s Rakouskem uzavřená v Saint Germain en Laye 10. září 1919 ustanovujíc o rozdělení předválečného dluhu rakousko-uherského mezi státy na místě jeho vzniklými a státy, jimž dostalo se části území bývalé monarchie, přidržuje se výše zmíněného mínění Bluntschliho a rozeznává mezi dluhy založenými a nezaloženými.

Založený dluh jest rozdělen mezi státy nabyvší území bývalé monarchie v poměru železnic, pozemků, solných dolů a jiných statků, které sloužily za zástavu půjček na nich zajištěných.

Nezaložený dluh jest rozdělen podle platební schopnosti území případných jednotlivým státům. Podle rozhodnutí reparační komise byl vzat za základ průměrný výnos daní posledních tří předválečných let roku 1911, 1912, 1913.

2. Státní statky. Je-li stát inkorporován státem jiným nebo je-li část území státního anektována, přecházejí státní statky nacházející se na anektovaném území, na stát nabývající. Rovněž rozpadne-li se stát v několik jiných států, nabývá každý z nově vzniklých států statky, které se nacházejí na jeho území. Rovněž veřejné ústavy, nemocnice, zbožné ústavy a nadace jsou spojeny s územím. Pouze v tom případě, že ústavy tyto uspokojují potřeby obyvatel-

---

*) Bluntschli: Völkerrecht, čl. 59, str. 86.

stva jiného kraje, jest stát nabývající zavázán obyvatelstvo toto odškodniti.

Stát nově vzniklý nebo nabyvší části území státu jiného nabývá státních železnic, které probíhají po jeho území. Je-li však exploatace železniční sítě svěřena soukromé společnosti, nebo je-li železnice soukromým podnikem, jest stát povinen, nehodlá-li potvrditi železniční koncesi, poskytnouti společnosti odškodnění. Mírové smlouvy nebo smlouvy upravující postup území obsahují zpravidla podrobná ustanovení těchto otázek se týkající.*)

3. Státní smlouvy. Zanikne-li stát, uhasínají státní smlouvy. Musíme zde však rozlišovati několik případů.

Utvoří-li se nový stát spojením, fusí, několika států již existujících, tyto státy zanikají. Proto smlouvy jednotlivých států zanikají s výjimkou oněch, které vztahují se přímo na území t. j. na př. smlouvy delimitační a smlouvy o státních služebnostech. Toto mělo býti uplatněno na př. ve sjednocené Italii. Poněvadž však by bylo mělo za následek četné obtíže, italská vláda vytvořila fikci, že italské království nevzniklo spojením jednotlivých států, nýbrž inkorporací italských vévodství a království Neapolského královstvím Sardinským. Tímto způsobem zůstaly smlouvy Sardinie v platnosti a byly rozšířeny na státy inkorporované, jejichž vlastní smlouvy zanikly.

Osvobodí-li se některá část státu nebo kolonie a založí-li samostatný stát nemůže se přirozeně dovolávati smluv, které byly uzavřeny státem, jehož součástí tvořila, ani není těmito smlouvami vázána. Pouze smlouvy týkající se přímo osvobodivšího se území zůstávají v platnosti na př. smlouvy o poříční plavbě, o regulaci a hrazení rozvodňujících se řek a o jiných služebnostech. Smlouvy státu, jehož území bylo zmenšeno vznikem nového státu, zůstávají ovšem v plné platnosti.

Totéž platí v oněch případech, kdy část území státního byla anektována státem jiným nebo zanikne-li stát inkorporací státem jiným.

Dojde-li ke vzniku nových států rozpadnutím státu, smlouvy uzavřené tímto státem zanikají. Prakticky bude muset býti celá řada jich znovu obnovena, ba

---

*) R. Foignet: Manuel, str. 100. H. Bonfils: Manuel, čl. 229 a 230.

považují se již jaksi mlčky za obnovené. Budou to zejména různé konvence poštovní, telegrafní, o ochraně průmyslového, literárního a uměleckého vlastnictví atd. Konvence tyto tvoří zpravidla součást vnitřního zákonodárství a zavazují tedy občany i úřady státní potud, pokud příslušné zákony byly recipovány a dokud nebudou změněny. Proto jest možno míti za to, že tyto konvence vázaly na př. i Československý stát, jehož vládní orgán — Národní výbor — prohlásil při vstoupení Československého státu v život 28. října 1918, platnost dosavadních zákonů rakouských resp. uherských.

4. Politické instituce. Dojde-li k inkorporaci státu nebo k anexi části státního území, může stát, jehož území se zvětšilo, na území nově nabytém buď zavést své vlastní politické instituce, nebo může ponechat v platnosti dosavadní, nebo konečně může zavést organizaci přechodnou. Tak bylo tomu na př. po anexi Elsaska-Lotrinska, které stalo se „říšskou zemí“ Německa, vysílalo své poslance do říšského sněmu, nebylo však až do r. 1912 zastoupeno ve spolkové radě.

Utvoří-li se nový stát, může si zpravidla dáti politické instituce volně podle své vůle, někdy však dojde k zasažení třetích států, které mohou vnutiti nově vzniklému státu určitá ustanovení ústavní, eventuálně i formu vládní nebo osobu panovníka. Kdežto Spojené státy severoamerické daly si svobodně svoji ústavu, byla uložena Řecku r. 1829, Belgii 1830 a zejména státům balkánským vzniklým smlouvou berlínskou 1878 jistá omezení. Bude to často otázkou spíše moci než práva, a rozhodne zde vůle silnějšího nebo lhostejnost, zájmy či egoismus velkých států. Jest známo, že státy vzniklé po světové válce jsou jednak mírovými smlouvami, jednak zvláštními úmluvami omezeny, na př. pokud jde o národnostní menšiny nebo vládní formu nebo osobu panovníka v Rakousku, Maďarsku a Německu.

5. Právní důsledky vzniku, rozšíření a zániku státu, pokud týkají se soudnictví a státní příslušnosti obyvatelstva netýkají se přímo thematu tohoto pojednání, i omezují se na pouhé jich uvedení.